

LIBURUAK

KRISTO'REN ANTZ-BIDEA (Kempis). Apaiz batek euskeratua. Argitaldaria: M. B. "Anai-etxe". Aldapeta-Donosti'n.

Bat geiago? Bai ta ez. "Lenaz gain" bat, bai; bañan "bat geiago" esan oi dana (ez txarrago, ez ederrago) ez. Orain arte genituanak, ba'ziran izan, ederrak. Bañan beti ere uste bait-degu guk, onak obetu ditezkeala, ta ederrak ederragotu; lenak agortuta, argitaltze berri bat egin bearrekoan, *argitaltze berri* batez gañera *euskeraltze berri* bat egitea ere, egoki izan litekeala uste izan degu guk beti... Zergatik ez, nork egiñik izan esker? Eta oraingoan, benetan, izan da nork-egiñik. Eta egin ere, ez gogo onez egin bakarrik, baita esku onez ere. Ola derizkiogu beintzat guk.

"Kristo'ren Antz-bidea" asko aldiz izan da euskeratua. Amabi aldiz? amalau aldiz? Gure euskeraltzalle "apaiz batek", amabiak ez bada ere, euskeraltze aietatik asko, ez det esango beti aurrean euki, bañan bai esan dezaket ezagutu ta kontuan euki izan dituana. Beti aurrean eukitzea ez bait-zan bearreko, ezta on ere, euskeraltze berri on bat egiteko. Bestek len egindako aien antzekoegi atera zitekean ola berak orain egiña. Eta ola lotuago, norberatasun gutxiagodun; egillearentzat lana errezago arren.

Ez degu esango, ezta, Kempis'en biurketak zail-zallak diranik. Ba'da biurketa zallagorik. Ez dakigu orregatik dan, bañan, dana dala, gure gaurko euskeraltze berria, benetan errez-irakurgarri atera zaio gure "apaiz bati". eta auxe da irakurtzalle guztiak igerriko dutena aren irakurtzean.

Euskerak garbia; bañan errez-erreza; jator josia. Bere teknikatxua duala ezik, beste guztiak bezela. Asketika-teknika. Ta ortarako itzak bear, teknika-itzak, asketika-itzak. Ez bada, asko asko ere baño; ezta arrotz-arrotzak ere. Ondo atera dio "apaiz batek" Euskerari,, ortarako duan gaitasun berezia, asketika-teknikarako Euskerak bere barruon duan gaitasuna. "Orixe"-ren eskolako degu ontan gure "apaiz bat". Ontan, eta beste gauza askotan, errezago diran beste gauza askotan; bañan ontan meritukiago. Izkuntzaren zear-mearkak eta biguntasun ederrak eza-gutzen ditu ondotxo, bere esan-bearrak eta Kempis'en muña errez ta egoki ta ase-betez euskeraz ipintzeko.

Argitaldaria, bere aldetik, azal ta papel ederrez apainduz gañera, propina bezela beste eun bat orritan "Orixeren" Meza bat eta zenbait Eraspen erantsi dizkio liburu bitxiari. Askok, asko eskertuko bait-diotte propinatxu ori. Irarkola "Itxa ropena". Letra argi, ta naiko aundi. Aukerakoa.

M. LEKUONA

L. VILLASANTE A. c. f. m. EUSKAL GRAMATIKA LLABUR
ETA IDAZLEEN PUSKETA AUTATUAK. (Arantzazu'ko
Aztetxeko irugarren kursokoentzat.) 1956.

Euskal-gramatika bat euskeraz. Ba'du zergatik lauda ta goratu olako gauza batek gure artean. Ez bait-da gauza oitua alde batetik. Eta, zenbait onura ta alderdi on izan bait-lezake olako metodoak beste aldetik.

Euskeraz mintzatzen dakitenentzat egiña da. Izkuntza bat jakiñik ere, bear izaten bait-degu guztiok zenbait gramatikazko lantze ta kultura. Lantze ori —orraste ori— euskaldunai euskeraz egiteak, alde batetik kalterik ez, eta bestetik, berri, alderdi on asko izan ditzazke. Ikaslea gramatikaren jakinduri-jokura oitzea bat eta ez txikia; eta, ola ola baita ikaslearen buruan beste zenbait tekniketarako erreztasun ta oitura sortzea ere; teknika-joku guztiak bai bait-dute elkarrenganako aidetasun zenbait; eta, ola, baterako oitzea, besteetarako gertatze ta prestatzea bait-da...

A. Villasante'k, bere eskola ezagunari jarraikiaz, gramatikaren teknika-itzak latinetik eta gazteleratik artu ditu. Ekonomiari begiratu dio ortan. Eta ez dago guizki. Arantzazu'ko ikasleak erderazko gramatika-teknikan sartu-sartuak arkitu ditu; erderazko gramatikak ikasten oitu-oituak, alegia. Olakoetan, lendik oitutako teknikari oratu ta atxikitzea, ekonomia da. Bañan uste bait-degu, A. Villasante'k beste ikasle batzuek izan balitu —ots, langille kultura-gutxidunak, adibidez— orduan, bear bada, euskera jatorrezko teknika-itzak sortzen saiatuko zana ausarkia-go... Bañan gauza bakoitza bere arorako izan... Eta erakus-kontuetan, beste gauzaetan bezelaxe, asko begiratu bear zaion gauza da ekonomia, lana erreztzea...

Gure Gramatikak, 60 orrialde ditu. Eta irurogeitatik erdiak, 30, "Idazleen pus-keta autatuai" opa dizkio A. Villasante'k: ots, erduai (Axular, Etxeberri, Mendi-buru, Añibarro, Astarloa, Agirre, Mogel, Lardizabal, Agirre (Dom.), Lizardi). Egin zezakean gauzarik egokiena egin du ortan. Idazlerik onentxuen ereduak, asko ta asko erakusten dute, gaztearoan batez ere; eta, iñori bada-ta, Arantzazu'koak bezelako ikasleai. Euskerazko eredurik geienak, eliz-gizonak izan ziranez. aien estiloa egoki-egokia da, gaur edo bigar Eliz-itzaldietan jardun bear dutenentzat.

Ala ere, beren ikastaroetan beste estiloak ere txasta ditzaten, opa dizkie egilleak beste estilo zenbaiteko zati politak ere: ipui, irakur-gai, olerki, etab.

Ba'du zergatik gora ta lauda olako saio batek.
Abejondaiola A. Villasante langille nekazeari!

M. LEKUONA

Bondallaz Jacques Abak ondu, ta Etxaniz Nemesio Apaizak euske-ratua. ITUN ZARREKO KONDAIRA-I. Jaungoikoaren Erria nola sortu zan. Baray Bernard'en edergarriak. Editions Fleurus, Paris, 1955.

Txingurritxuen antzera, ixil-ixillik euskerazko lanetan diardunik ba'da baztarre-tan. M. B. "Anai-etxe" argitaldari donostiarra, bat. Txingurritxuen antzera be-ti lanean. Bañan baita aundizki lanean ere. Lanean biotz-zabalki. Eta buruz lanean

Hugo Wast, BIDE IZKUTUA, Itunbe'k euskeratua. Kuliska sor-
ta, 15-16'gn. zenbakia. Itxaropena Argitaldaria, Zarautz'en, 1956.

Berri atsegiñak ekarri dizkigu liburutxo onek euskaldunoi. Ikusi dugu batetik goi-mallako liburuaek ez ezik, beeragoko irakurgai polit eta askorentzakoak ere itzul-
zedeko kemena eta astia gelditzen zaigula. Ezpaita besterik eleberrri au: interesduna,
ederki moldatua, esku trebez josia, arina eta edozeinek —eta gazte-jendeak batez
ere— gogoz irakur dezakeana. Eta pozgarri izan zaigu, bestetik, egilleak, bere
euskal-jatorriaz oroiturik, itzulpen oni egin dion arrera sutsua. “Hugo Wast”-en
eskutitz ederrak Donostia'ko egunoroetan agertu dira eta emen ere irakur di-
tzakegu Aita Villasante'k sarreran ipiñi dituen itz egokietan.

“Itunbe” izengoitiaren aspian izkatatu diren itzultzaileak —ezta geiegi arritzeko—
iru frantziakotar gazte dira, leen ere ongi ezagunak euskal-lanetan: Iturria'tar Joseba,
Unzurrunzaga'tar Imanol eta Berasaluze'tar Sabin. Txalo beroak merezi dituzte
itzul-gaia zorrozki begiz joaz gainera itzul-lana ederki burutu dutelako.

Itzulpen onek Euskaltzaindiaren 1954'ko sariketan bigarren saria eraman zuen,
aurrenekoa Etxaide'ren “Joanak joan”-entzat zelarik. Ni baiño duiñago direnek
ikusi eta saristatu dituzte, beraz, lan bikain onen alde onak eta mereziak.

Euskeratua den ezkeru, izkeraz jardun bearko dut emen, labur bederen. Nere
ustez, “El camino de las llamas”-ek eztu askorik galdu gure izkuntzara aldatzean.
Itzultzaileek gorde dute, eta etzen egiteko samurra, liburuaren bizia, arina eta erra-
za. Euskeraz pentsatuak eta esanak dirudite zati askok eta askok. Eta “auzo-lanean”
egina izanik ere —eta, esan didatenez, nork bere zatia banaka itzuli duelarik—
etzaio geiegi nabari batasunik ez ori. Nere begiak beintzat, zorrotzagoak ezta-
kiz, etzirakean konturatu, alde aurretik jakin ezpanu.

Izkera eta idaz-tankera maiz aldatzen dira gurean azken-aldi onetan. Zorioneko
aldaketa, ezpaikenezake idoro bizi geralako ezaugarri oberik. “Itunbe”-ren izkera,
nolapait esateko, berri xamarra dugu, baiña ez berrienetakoa: bart arratsekoa dela
esango nuke gaur eguerdikoa baiño areago. Eztu txartzat esan, espainiaz gaur-
koek —gaurko direlako bakarrik— edozertan arrazoi dutela uste dutenetakoa.

Bart arratseko deitu dudan izkera ori ezagueratzeko, ezaugarri auexek auke-
ratuko nituzke: itz-laburtzeak (“juten”, “erregin zirudin”, “laban txiki bat”
“logurez”, “moitu”, “orduntxe”, “aberen bat”, “pentsa dezu”, “zer gerta da?”, etc.),
adizki sintetiko gutxitan erabiltzen direnak edo inoiz erabilli ez direnak (“dasan”
ez “dion”, “damaizu”, “darantzuio”, “daukadate”, “Begola pake”), -ki atzizkia
 (“erantzuki”, “atzematera jarraituki”), aditz gabeko izen-esaldiak (“Gerok ematen
guretzako legeak, eta indarrez gorde-arazi”), zukako izketa elkar-izketaz kanpora
 (“metro pare bat galdu gabe zetorkizun”, “garalle gendun”), literatur-izkuntzan
orain arte sarrerarik izan ez duten esakerak (“dantzalari” ez “dantzari”, “osta-zale”
ez “ostalari” edo “ostatari”, “dijoazte, zijoazten”, “bai'du, bai'zuen”, “Pizarra
igikor zirudin”, “Nikanor'k, Soler'k, Agilar'k”, “Matildetzaz”, “ortzaka”, etc.),
lege jakiñik eza zenbait puntutan (“etzun inork jakin gero nork il zuan”, “arkitu
ninduala ta laztandu nindula”), dialektu-naastea (“ikusiren, ezkunduren, sendaturen,
osaturen”). Azkeneko onek ondore kaltegarriak ditu, ezpaita beti erraz jakiten nola
mintzatzen diren beste euskalkietan. Emendik dotoz, noski, “betetzen ba'dezazu”,
“on bat aurreratzen ba'dezazu”, “Entzun ondo, Pizarra, mutil trebe ta yayoa ba-
baitez” ta antzekoak.

Guzioi —eta neroni aurrenik— itzurtzen zaizkigun zenbait uts baztertu ezkeru.
egilleek poesi-prosarako duten joeran daudela deritzat itzulpen onen alde txarrenak.
Izkera-mota asko daude eta badu bakoitzak bere garaia eta tenorea: ezkeru kopi-
tutak ari —ari direnak— sukalde-zokoan bezala. Eta “Os Lusidas” baten duñu
jasoa destokitua ageri da, Mogel'ek esango zukean bezala, onen antzeko novela
arunt bat itzultzean. Poesi-prosa orretarako duenak ixuria naiago izaten ditu esae-

ra berriak, gutxi edo bein ere ez entzunak, oiturazkoak baiño. Au da, nere ustez, leen aipatu ditudan esaera frankoren iturburua, eta beste zenbaitena ere bai: "Gezur ari zatzait", "Gidari zakidazu", "Laster senar zaitudake", "Emakume ori len aizpa zitzaidan", "erantzun zion irri", "tximista baten ariñez", "gero il ninduzuke", "maite al ninduzuke", "Pazientzia inditarrena aña arkitzea", "Teniente jaunarekin soilki zenbait esan bearra det", eta abar.

Enaiz ontan ari utsak, edo uts-ustekoak, billatzea maite dudalako. Leen esan dut, baita berriro ere esango, "Itunbe"-k lan ederra eta onuragarria egin duela, erabat artu ezker. Euskeraz poesi-izkera trebea daukagu, zenbait olerkariri eskerak: prosa-izkera, berriz, eztago, nik uste, bear lukean mallan. Nolanai ere, badi-tugu beeragoko izkera arrunt eta egunoro egiten dugun euskeraren antzekoago ortan zenbait gidari argi. Eleberrietan, esaterako, Mogel, D. Agirre, Kirikiño, oraiñengo Jon Etxaide eta, zenbait akats kendu ezker, Loidi bera ere bai. Oriena da, nere iritziz, bide jatorra sail onetan.

Itzaurreaz bi itz esango nituzke, Tolstoi-zalea naizenez. Eztute lagunarte oneau sartu, munduan izan diren dozena pare bat novelista garaien artean aipabearrekoa den ezker. W. Scott eztu lagun txarra, Pereda ere bere neurrian, tira. B. M. Croker, ordea, enuke nik beintzat orien aldamenean izendatuko. Naverri, berriz, ez-takit nor den. Eta nere ama zenak zionez, maizago izan ditut novelak esku-arte-an, eliz- edo eskola-liburuak baiño.

Liburu au "Kuliska sorta"-k oi duen, eta euskal-irakurleek ain maite dugun, itxura ederrean azaldu da, Iriondo'k poliki apaindua.

L. MITXELENA

Felipe Arrese ta Beitia, OLERKIAK. Euskal Idazleak, Euskaltzain-dia'ren ardurapean. Bilbao, urterik gabe.

Esku-erakutsi ederra eskeiñi digute oraingoan Bilbao'tik. Eta ustekabekoa. Izan ere, gutxi uste genduen geienok Gipuzkoa'ko bazter onetan orrelako liburu trinko ta mardulik agertuko zitzaigunik.

Arrese ta Beitia'ren olerkiak oso-osorik datoz, dirudienez. Dirudienez diot, ez-painago gai orretan oso trebe. Nolanai ere, ezut uste Arrese'k, zein ere olerkari ugaria zen, bertso-sail miragarri ori baiño geiago egin zezakeanik.

Leen ere, egillea il-ondoren, eman zituzten argitara Arrese'ren olerki batzu: Arrese eta Beitia'tar Pillipa, *Olerkiak. Uskurts-gayak*, Zornotza'n, Jaungoiko-Za-le'ren Irankolan, 1933, Ibargutxi'ren itzaurrearekin. Baiña asiera orrek, dakigunez, etzuen izan ondorerik. Orain berriz osorik datoz, bederatz sailletan berezirik.

Esan dezagun leen-bait-leen Aita Onandia'ren itzaurrea dutela. Itzaurrea luzea da eta argitasun ugariz ornitua, baiña itzaurreaz gaiñera ez ote du izan emen beste egitekorik? Karmeldarra ez ezik, beneditanoa izatea merezi luke langille azkar eta purrukatu onek. Obeto esan, aurki izango dute gurean karmeldarrek beneditanoek mundu zabalean irabazi duten bezain izen andia.

Ezaguna da gure artean Arrese ta Beitia, eta eztu aurkezpen bearrik: zenbait bertso beintzat, gutxi bederen, buruz dakizkigu geienok. Biotz sutsu aren garra ezta oraindik illaundu: bizi-bizirik daude txingarrak orrialde otz auetan.

Gaur, urteen joanak oztu gaituelako edo, ezin genitzake Arrese'ren olerkiak ikus orduko euskaltzaleen, eta batez ere Campion'en, begiz. Ezta Arrese munduari

erakutsi nai zioten poesi-mirari arrigarria. Biotzondoa badu, izkuntza aberatsa ere bai: egiazko lirikoa osatzen duen zera, ordea, euskeraz geroztik agertu den zer berezi ori, falta zaio.

Egia esan, poesiarako baiño retorikarako ixuri geiago zuen. Ezta ikusi besterik zein olerkari euskeratu zituen: Herrera, Valbuena, Caro, Quintana, Zorrilla. Gogokoago zuen, beretarrago nonbait, esate baterako, "Canción por la victoria de Lepanto" edo "La tempestad"-en itz-jario ta deadar-zarata Fray Luis edo Bécquer'en kantu ixillagoa baiño.

Esandakoak eztu beeratzen ez gutxiesten. Retorika jatorra du, goitarra, biotz bero batek indartua. Eta euskera eder, sendo eta ugarian mintzatzen da beti.

Izkuntzaren aldetik badugu, beraz, zer ikasi Arrese'gan, eta beste batetik ere bai. Bertso orietan dauzkagu bilduak garai artako gogoeta, kezka, asmo eta burrukak, euskaltzale gartsu batek ikusiak eta adieraziak.

Gizonki jokatu dute argitaldaries. Izan ere, ezin zizaiokean eskeñi Bizkaiak bere seme argiari olerki-bilduma au baiño esker onaren ageri oberik. Onela, ezta Arrese ta Beitia izen utsa izango gaurko euskaltzaleontzat, mintzo bizia baizik.

Goraxeago erdal-autoreak aipatu ditugun ezker, esan bearrekoa da "A las ruinas de Itálica" delako kantua sasiko-gisa agertzen zaigula. Gaiñerakoek aurrean dute egillearen izena, baiña "jauna" erantsi diote bakoitzari: Herrera jauna, Valbuena jauna, eta abar. Baditeke Arrese'k orrela argitaratuak izatea: orduko oituren berri eztaikit. Gaur ordea, oi ez bezalakoa delako, bitxi xamarra dirudi izenondoko orrek.

Liburu au ain lodia (ia 700 orrialdekoa) eta azal eta barren ain ederra izanik, eztator bakarrik. Zerbait agintzen digu gaiñera: "Len eta orain" deritzan sortako lelebiziko alea omen da. Sirta ortan agertuko dira euskal-liburuak, urtean iru edo lau, bai zaarrak eta bai berriak. Biziro poztu gaitu ori jakiteak, bai baitakigu gaiñera, Aita Onaindia tartean dabilelarik, ezti-rela asmo oriek asmo utsetan geldituko. Gure bearrean dira, ordea, orretarako, arpededunen bearrean, eta ezin genezaieke uka gere laguntza. Ea urtetik urtera, ia siñesteko ezten moduan, ugartizen ari diren euskal-liburuak sail berri onen bitartez geituak ikusten ditugun.

L. MITXELENA

EDITIONS "EZKILA", 1950-1957. Notre Dame de Belloc. Urt.

Ba'genekian Bellok'eko gure Beneditanoak lanean gogor ziardutela. Bañan ez beganduan uste, egia esan, orrebesterañioko lanik egin zutenik joan diran zazpi urte oetan. Mai-gaiñean daukagun liburuxka, liburuxka dalarik, ez da urte oetan argitaldutako liburuen katalogo bat baizik. 100 orridun liburuxka. 100 orri...

Egia da, katalogoa, zabalkiro egia dana. Ez liburu bakoitzarentzat errenkada bi. Askotan liburu bakoitzarentzat orri-alde eso bat dakar. Eta beste askotan liburu bat bedera bi edo iru lekutan azaltzen da, gaiari —liburuaren bi edo iru gaieri— ala dagokionean, alegia. Bañan edo-nola dala, txiki ta aundi, bai liburu sail ederra! Guk uste baiño askotaz ere aundi ta ornituagoa, Eta guri gertatu zaiguna bera gertatuko bait-zaie gure irakurtzalleai ere.

Leno batean esatzen nuan bezela, ba'da baztarretan, guk jakin ez arren, Eus-

gañera. Urte guziko *Meza-Besperak* izango da beti, Argitaldari onen Liburu Nagusi, liburu Maisu. Beste iñork egin etzezakean Liburua. Millo franko asko kostatako Liburua; eta milloeka buruauste gañera. Utsune aundi bat betetzera etorri zitzaigun liburu ederra, bikaña, iñoren aurrerako lotsarik ez duan liburua. Azalez eder bada, mamiz ederrago. Biotz zabalki egindako liburua.

Gaur Argitaldari onen beste liburu baten berri eman bear degu.

* * *

Askotan entzuten degu, ortik zear, lantu nahasi bat euskerazko gauzai buruz: "Ez da ezer egiten, ta ez da ezer egiten." Lantu nahasia. Ez dakigu nor dan egiten ez duan ori. Iñor gutxik esan oi du: "Ez det ezer egiten." Beti ere besteak dirala nunbait, uste degu, egin bear dutenak.

Ez noa ni emen iñoren apologirik egitera; bañan askoren aotan dago, bestalde, arako beste esakun ura ere gai ontan: Eliz-liburuz ondo gaudela, ornitu gerala. Ikusten denez, ba'da nor-edo-nor *naiko* lan egin duanik. Apaizak. Eliz-liburuetan. Orain galdera bat: Eta apaizak al-dira, Eliz-liburuez gañera beste liburu-mueta guztiak ere egin bear dituztenak? Apaizak al-dira, adibidez, umetxoentzako eskola-liburuak ere egin bear dituztenak? Ez al-dago maisu-jenderik baztarretan?

Ez diot iñor lotsarazteagatik. Bestela baizik.

Izan ere, gure M. B. Argitaldari donostiarrak orain berriro atera duan liburua eskola-liburua dalarik, apaiz batena da au ere. Egia da zearo ez dala eskola-liburu; bai bait-du beste kutsurik ere: *Historia Sacra* izatea; bañan, dana dala, umeentzako cña. Ez al-zan egokiago, liburu au maisuren batek egin zezan? Ez al-da obe gai bakoitza bere sallekook egin dezaten, eta ez dana sail batekook?

* * *

Bañan goazen arira, berriz ere. Zeñek egin bear ditu eskola-liburuak? Or bait-daukagu, orain bete bear degun utsunea, oraindik betetzeke dagon utsune aundia. Elizakoa bete degu. Eskolakoa degu bete-bearrik.

M. B. Argitaldariak oartu dio utsune nabarmen oni; eta, bere bigarren ardura, ortarako-izan du: umeen utsunea betetzeko. Bear bada, naiagoko zuan beste zerbaitetik asi, adibidez, Silabario ta "Xabiartxo" bezelako beste irakurgaietatik, umeentzako irakurgai-liburuetatik. Bañan ez bait-dago, nai dana egiterik; gure Argitaldari txingurritxuak, aldantxuari eldurik, *Historia Sacra* edergarridun batetik eman dio asiera bere arlo berri oni.

Edergarriduna diot. Eta ez da iñoiz ere esan itz au egokiago. Edergarridun ederra. 200 edergarriz apaindua agiri zaigu liburu bikain-bikaña. Irudipen bortitzeko edergarriak. Formato aundia. Itz gutxi. Edergarri asko. Edergarriak margo biziz. Azala margo ugariz. Argitaltze apaña benetan. Frantzertatik euskeratua. Euskeraltzalle, Etxaniz'tar Nemesio Apaiz Jaun eta Euskaltzaindikoa.

Olakoxea da, M. B. Argitaldari donostiarrak gaur eskeintzen digun liburua.

Ez al-zenekian, irakultzalle? Ikasi. Ikasi.

M. LEKUONA

keraren arloan lan ta lan diarduanik... Besteak beste, Bellok'eko Beneditano gotorrak...

Enda izan alakoa; beneditarren enda, zaizkia, beneditarren jatorria. Besteak beste, liburugiñan bait-dira beneditarrak langille azkarrak izanak aspaldidanik, betidanik. Ospe aundikoak izan izan dira beti ta nunnai S. Benito'ren Monasterioetako *Scriptorium* sonatuak. Bai idazti zaharrak birrargitaltzen, bai berriak sortzen. Erdi-aroko Scriptorium sonatuai eskerrak galerao bait-zan Grezi ta Erroma'ko literaturaren galtze negargarria gizaldi illun aietan, Monasterio aietako monje-jendeak izan oi ziran, izan ere, aro salbaia aietan idazten zekiten gizaki bakarrak... Ahea dute ortan gure beneditar bedeinkatuak. Gaur oraindik.

180 izen dakartzi gure Katalogoak; guztiok euskeraz edo-ta euskal-gaiez —ia danak euskeraz— diran liburuak, edo liburuxkak edo orriak... Zazpi urtetako fruitu, emaitz, etekin. Ba'dala zer-edo-zer. Gairik aberatsenetakoak.

Liturgi-gai, Eliz-erakutsi, Euskal-gramatika, Eliz-teatro, Oitura-teatro, Kantikak, kantikak, kantikak... A. Donosti, Dom Iratzeder, Dom Lertxundi, Dom Larrañaga... Ba'dala nun aukera...

Teatro-kontuan uste bait-degu kategori aundiko gauzarik ba'daukan; "Pasio-nea" batikbat, Eliz-teatro bikaña. Eta abar, eta abar.

Katalogo ederra, "Editions "Ezkila" auxe.

M. LEKUONA

KARMEI. EUSKAL-EGUTEGIA. VII urtea. Lenengo Atala. Larrea-Zornotza.

Agiri danez, ez du lenengo urtea Egutegi Kermeldar onek; VII baizik. Bañan aurtengo urteko onek ba'du bere bereizkuntza: lau Ataletan argitaratuko dala, Atal bakoitza iru illen buruan.

Euskal-egutegi guztiak, guri —urte batzuek ditugunoi— beste leenagoko Egutegi bat ekarri oi digute gogora: "Argiaren Egutegia". Arentxen neurri-neurriak egiñak arkitzen ditugu guk beste oro. Ura zan gureztat benetako Egutegia, Egutegi eredua. Eta ola, orain arteko Karmeldarrena ere, leengo aren gogoangarri eritzi izan degu beti.

Bañan orain beste izaera berri baten antza artzen asi gatzazkio. Nola esango det? Bada, gaur dan egunean ain gogoko diran *Reader's Digest* edo *Selecciones*'en antza. Eta ez dago gaizki. Gogokaldi zuzena ta bizkorra izan dute ortan gure Larrea-Zornotza'ko AA. Karmeldarrak. Abejondaiela! Eta ia arlo berri au, bear bezela bururatzen duten. Ori lortzen badute, egin ditekian lanik ederrena egingo dute.

Lan bizkorra, lan eragillea, lan eztena. Eta bear bada, ez lan gaitza. Ez bait-da naita-ezkoa lan orretarako, norik berak dana sortzea —ots, lan guztiak originalak izatea—. Besterenak ere eman bait-ditezke... Irakurri, asko irakurri bear; eta aogozo, gustu, pixka bat izan: ori. Eta ola irakurrietatik egokienak aukeratu. Orixe da bearrena. Besteak beste. Bañan izaten bait-dira —konbentuetan batez ere— olako arloetarako langille egokiak, irakurtzale ase-eziñak, alegia... Benetan, norabide polita uste degu artu dutela oraingoan gure A. Karmeldar neka-eziñak.

Atal ontan poliki asi dirala dirudi. Abejondaiela berriz ere!

M. LEKUONA

*EUSKERAREN IRAUPENA ETA EUSKAL-LITERATURA-
REN AURRERAPENA. Judu Garmendia ta Kortadi. Donostia.
"Izarra". 1955.*

Oraintxe urte bi, Donostian "Euskaltzaindiaren Itzaldietan" irakurritako lana. Ateratu xamar gabiltza iritzitxo au ematen. Ez lanak merezi ez dualako; bestela baizik; besteak beste, egillearen apaltasunagatik.

Lana, ordea, oso da txalogarria. Utsune bat betetzera etorritako lana. Euskerazko Bibliografiaren laburpen polit bat.

Nik, niketz, auxe esango det: urte batzuek dirala, ez dakit nork, Salamankatik edo, Madrietik edo, karta bat egin zidan. Esan nezaiola itz gutxitan eta gutxi gora bera, zer ta zer dagon argitaldurik gure Literaturan. Manual, Eskuliburu baterako laburpen bat egiteko bear zutela... Nik dakit nolako buru-estutzeak egin bear izan nituan, erantzun dexente bat jaun aiei emateko. Ez bait-nuan, ez neronek gaizki gelditu, ez gure Literatura beartsu-beartsu agertu nai. Auxe dakit: buru-estutze ederrik kosta zitzaidala nere erantzun ura...

Nik ba'nekian, jakin, gure Literatura norañokoa zan, Allende-Salazar'en eta Sorarrain'en eta Vinson'en Liburuetatik. Bañan laburpena eskaltzen zidaten, alde batetik. Eta artarako ez neukan eduki, bestalde, liburu aietan bat bakarrik ere eskuartean. Eta azkar erantzuteko zioten nere eskaleak... Errezago —makiña bat errezago— izango bait-zan orduko nere lana, gaurko gure "Zeletaren" liburuxka nere aldean izan banu.

Olako estutasunetarako ezik, nor-bere gobernurako ere on bait-da olako laburpen polit bat aldean eukitzea...

Orixe da nik gaur esan nai nuana.

Zeletaren lana bera nola egiña dagon, ez da esan bearrik. Egillea "opiziokoa" dala esatea da naikoa. Opiziokoa, idazle azkarra dan aldetik; eta opiziokoa liburu ta liburutegiak zer diran ondotoxko dakian aldetik.

Uskeri batean daukala saltzen, berriz, bere 30 orrialdeko liburuxka.

M. LEKUONA

*MUTIL BAT GUTXIAGO DANTZAN. PPC'ren Liburuxkak.
Zarauz'ko Prantziskotarrak.*

"Erri-zabalkunde Katolikoa", ots, *Propaganda Popular Catolica* deritzan liburu-salako bigarren liburuxka da gaurko au. "Irea al-dek diru ori? izan zan lenengoa. Lenengoaren neurri-neurrikoa da bigarren au. Bizkorra, txairua, egalaria. Euskerazko biurpena, beintzat, oso bizia, bizkorra... Esku ona agieri du euskeraltzalleak, benetan, eginkizun ontarako.

Bizkaitar-edo antza ageri du. Bañan bere lana gipuzkoeraz egin. Bear bada, idaztekoan gipuzkoerak ez dio "obeditzen" bizkaierak egingo liokean bezain ondo. Gipuzkoar jator batek ikusi txiki bat egin izan bailo... aditzean batez ere, berboan, alegia... Ez da ezer. Uskeri batzuek besterik ez. Bañan olako oial piñean igerri egiten. Bear bada, batzuek irarkolako utsegiteak dira. "Obispoak buru-gañean jarri

zitzaidan eskua”, jarri *sidan*'en orde; “Irripar ta pozez begiratu zitzaidan” berriz ere, *sidan*'en orde; “eriotz uraxe bai zirudiala bikaña!”, eriotz *aretzek*'en orde (zirudiala'ren orde *seritsadala* ipintzen ez badegu beintzat); berdin baita “esango ninzkien nere barruko biozkada gozoak”, *niskien*'en orde; eta “amarrak jo zuan” jo zuten'en orde; eta “Kristoren Gorputzean biurtu”, *Gorputz* biurtu-ren orde; eta “nuan nereko”, *nion*'en orde; “ezin azaldu nezaket”, *desaket* edo *nezake*'ren orde; eta “Jaungoikoa etorriko da nere eskuetara, gero nik gizonei eman nezaion” eman *disaiedan*'en orde; eta “urtero egin oi nizudan azken-agurra” egin oi *nizun*'en orde; eta “Jesukristo Jaunaren Gorputzak gorde bekizu anima”, gorde *bezaisu*'ren orde; eta “ba'zenekizun”, *senekian*'en orde; eta “bai, nuan nereko” bai, *nion*'en orde...

Ba'dakit Arantzazu'n nere kontseju-bearrik ez dagona; bañan... ez al litzake errez Arantzazu batean, ekipoan lan egiñez, idazle diranak alkarri iritzia eskatzea bakoitzak egindako lanari buruz? batez ere nork-bere izkelgitik kanpora egindako lanen iritzia?

Gañerakoan liburu^{ux}ka oso bixi ta azkarra da.

Arren, ez bekio izan otzgarri nere iritzi au egille gazteari.

M. LEKUONA

